

EDUCAȚIA PENTRU VIITOR DIN PERSPECTIVA FORMĂRII TINERILOR PENTRU PARENTALITATEA TRADIȚIONALĂ

OVCERENCO Nadejda, doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Tiraspol

Adnotare. *Articolul abordează problematica educației pentru parentalitate a adolescenților, în special este supus analizei subiectul contaminării potențialului parental al tinerilor contemporani și consecințele fenomenului privind formarea lor valorică. Educația pentru parentalitate a adolescenților își propune drept finalitate profilaxia nonparentalității. Sunt propuse modalități de valorificare a curriculei școlare privind realizarea educației pentru parentalitate a adolescenților direcționată spre preîntâmpinarea contaminării potențialului parental al tinerilor contemporani.*

Cuvinte-cheie: *potențial parental, parentalitate, maternitate, paternitate, rol parental, datorie parentală, educație pentru parentalitate.*

Abstract. *The title of the article is the education for parentally. The necessity of studding this problem is determined by prestige lowering of parentally. The major objective of the research is to point out all the school possibilities to educate the personality of a future parental. Another objective is to elaborate some methodological suggestions in education for parentally. From assumption results that education for parentally should anticipate physical development of teenagers. The recommendations represent an efficient model of education of the teenagers for parentally.*

Keywords: *parental love, parental obligations, educations for parentally, formative pedagogical model.*

Epoca modernă a dezvoltării sociale este una contradictorie și dinamică, care se confruntă cu o serie de probleme grave, și care necesită o reflecție profundă. Realizările civilizației moderne conțin în sine nu doar multiple oportunități, ci și un potențial pericol cu consecințe grave. Dependența cetățenilor din diferite țări din ce în ce mai mare față de tehnica modernă îi fac destul de vulnerabili în fața naturii și a realității. Este vorba despre pericolul pierderii controlului asupra sistemelor tehnice complexe construite de om, care au dobândit un caracter global. Fetișizarea relațiilor interpersonale, limitarea existenței umane multidimensionale doar la aspectul tehnologic și cel virtual, reprezintă pentru tineri riscul de a pierde sensul în viață.

Amenințarea constă în faptul că omul modern se poate transforma într-o creatură cu sistem valoric deformat, într-un mutant care a pierdut orientarea spiritual-morală și fundamentele semantice profunde ale existenței sale în plan personal, precum și gentilic. La aceasta trebuie adăugat o serie de probleme la nivel mondial de ordin economic, care amenință existența omenirii. Toate acestea pun la îndoială optimalitatea strategiei de viață a civilizației existente și orientările ei valorice de bază. Analiza critică a actualei strategii de dezvoltare permit o corecție în direcția celor mai bune și mai

sigure modalități de dezvoltare a omenirii. Dar pentru aceasta trebuie să înțelegem modul în care sa format matricea de valori ale civilizației tehnologice, cum a evoluat cultura occidentală și de est. Fără de o astfel de analiză filosofică, este imposibil să se înțeleagă nu doar esența actualei etape de dezvoltare a omenirii și problemele cu care se confruntă, dar și să se purceadă la elaborarea și implementarea unei strategii eficiente pentru dezvoltarea sa ulterioară.

Orientarea valorică sub aspect socio-psihologic este cel mai important element al structurii interne a personalității, element dezvoltat prin experiența de viață a individului, prin totalitatea trăirilor sale care delimitează semnificativul și esențialul personal de neesențialul și neesențialul social. Totalitatea orientărilor valorice existente și bine stabilite formează nucleul valoric al personalității sau axa conștiinței, asigurând stabilitatea și continuitatea unui anumit tip de comportament și activitate. Comportamentul individului exprimă direcția nevoilor și intereselor sale. Acest adevăr vine să demonstreze că societatea se prezintă a fi un important factor de reglementare și determinare a motivației activității personalității. Montarea socio-psihologică este expresia orientării valorice sub formă atitudinii personalității specifice față de unele valori concrete. Din punct de vedere al subiectului studiat, ne-am dorit să atragem atenția asupra formării a atitudinii conștiente și responsabile față de parentalitate la tineri zilelor noastre.

Parentalitatea determină fenomenul supraviețuirii speciei umane, dar poate fi realizat doar cu bunăvoința omului. Conștientizarea acestui adevăr impune dezvoltarea, formarea și educarea la generația în creștere a necesității de a se realiza pe viitor în calitate de părinte. Metamorfozele caracteristice familiei contemporane ne obligă a atrage o atenție pătrunzătoare fenomenelor produse: creșterii instabilității institutului familiei, iresponsabilității parentale, „vitregiei sociale”. Necesitatea educației tinerilor pentru parentalitatea e determinată de criza familiei contemporane, exodul părinților la muncă peste hotare, toate acestea având drept consecințe abandonul educațional parțial și total, maternitatea/paternitatea accidentală și care antrenează tendințe agresive la nivelul psihologiei ființei umane, afectând nevoia tradițională de a se realiza în calitate de părinte (mamă/tată) și provocând fenomenul nonparentalității ca mod de viață. Problema educației pentru parentalitate e determinată și de decăderea prestigiului de a fi mamă/tată. Ca orice fenomen, parentalitatea își lasă amprenta sa asupra vieții individuale.

Analizând starea de lucruri privind fenomenul parentalității, constatăm o impunătoare *devalorizare a prestigiului maternității și paternității*. Această devalorizare este legată de un șir de factori la nivel micro- și macrosocial. Actualmente predomină tipul de familie cu un singur copil și tendința sporită spre nonpaternitate. Acest fapt îl confirmă datele statistice ale situației demografice în Republica Moldova. Suntem cu toții martorii unui regres alarmant înregistrat la capitolul „natalitate” și a unui „progres” la cel al „mortalității”. [2]. Totodată se fac tot mai vădite așa tendințe ca: creșterea numărului nou-născuților abandonați de mame; sporirea numărului de copii nedorți și

condamnați ca urmare a lipsei pleningului familial și al relațiilor conjugale premaritale; majorarea numărului de pruncucideri și avorturi; tendința spre alternativele cuplului marital (concubinaj, mariaj discontinuu); sporirea numărului de persoane contaminate de orientare sexuală nefirească și celor care nu consideră copilul drept valoare supremă umană.

Consecințele fenomenelor enunțate asupra conștiinței și comportamentului tinerilor ne impun obiectivul educației pentru parentalitate cu mult timp înainte ca tânărul să devină părinte, anticipând renunțarea la parentalitate. În zilele noastre tinerii care devin părinți se pomenesc într-o situație dificilă față de cuplurile fără copii. Lipsa minimului necesar material întru a-și îndeplini datoria sacramentală influențează negativ asupra formării viitorului părinte, deformându-i mentalitatea, dereglându-i comportamentul.

E cunoscut faptul că potențialul părinte la început este plin de visări, neliniști sufletești, clipe = simboluri privind misterul parentalității. Însă surprinde momentul pomenirii tinerilor într-o stare de singurătate crescândă în încercarea lor de a se orienta în sistemul valoric existent, adesea căzând pradă nonvalorilor. Ei nu sunt ajutați plenar întru conștientizarea semnificației adevărate a fenomenului parentalității, cunoașterea faptului că nașterea copilului și creșterea lui constituie un comportament divin. Abandonul educativ privind subiectul respectiv poate „ruina” ritmurile vieții potențialului părinte, semnificația ei. Pot apărea contradicții, „izbucniri” interioare ca urmare a pomenirii viitorului părinte într-un mediu devenit mister, ostil a siluirii acesteia prin amestecul celor din jur în atingerea „pulsului omenescului în încheietura sa cea mai caracteristică” [2, p.23].

Fenomenele enunțate urgentează căutarea ieșirii din extrema timpului de cumpănă. O modalitate de a salva situația poate fi găsită și în instruirea plinară a potențialilor părinți special realizată în cadrul instituțiilor de învățământ. Surprinde faptul că tentativa generației în creștere de a afla care-i sensul vieții nu este susținută la modul cel mai serios de sistemul educațional. Constatăm cu regret că la acest început de secol educația pentru parentalitate nu constituie un obiectiv major al instruirii formative. Acest lucru e lăsat la voia întâmplării.

Sistemul educațional existent în Republica Moldova, creează prea puține condiții pentru evitarea contaminării potențialului patern. Vom observa aici că „trezirea” acestuia are loc la o vârstă destul de timpurie, fiind provocată de autodesoperirea sexului legal, apariția curiozității inevitabile față de sexul polarizat diferit. Acest moment o să-l considerăm drept fericit în sensul de stimulent primordial al cultivării necesității de a deveni părinte. El este considerat ca debut în formarea conștiinței și comportamentului parental. Dacă potențialul parental nu este stimulat, el poate fi supus influențelor negative, ce pot duce la „camuflarea” sau atrofierea lui deplină.

Actualitatea acestei probleme e determinată și de faptul că atât sistemul relațiilor sociale, cât și practica educațională nu pune în valoare feminitatea ca complex de calități necesare pentru realizarea cu succes a rolului matern și masculinitatea ca complex de calități necesare pentru

realizarea rolului patern. Mediul educațional existent e orientat spre o educație asexuată. Fetele și băieții însușesc trăsături viciate. Calitățile altoite artificial tind să predomine asupra celor sublime, firești. Ultimele sunt umbrite de criteriul valoric denaturat din societate.

Rolurile pe care le exercită tinerii în societate adesea provoacă altoirea calităților nespecifice sexului, solicitând comportamente neadecvate. Această tendință impune contracararea devierilor respective. În aceasta și rezidă sarcina societății.

Poziția dominantă a sexului masculin pe scara socială, modelul „masculin” de organizare și evoluție social-politică a provocat agresivitatea feminină, competiția cu sexul polarizat diferit, uneori cu exagerări și deviații ce transpar în detestarea bărbatului, blamarea figurii acestuia.

Ar fi prea simplist și nenuanțat să tragem concluzia că doar factorii enunțați mai sus le-au făcut pe unele femei masculinizate, iar pe o bună parte de bărbați – feminizați. Promasculinismul și profeminismul reprezintă o constelație plurifactorială. Factorii biologici, psihologici și spirituali se articulează în proporții diferite, însă la fel de importanți în procesul de construcție a personalității umane. Crearea condițiilor optime întru ocrotirea potențialului parental ar facilita procesul de formare a identității sexuale în limitele normalității.

Problema cuceririi identității (în baza noilor identificări împrumutate din modelele socioculturale) se impune în mod dramatic tinerilor. Imaginile familiale care reflectă rolul tradițional al femeii, complet absorbită de maternitate și munca casnică, intră în conflict cu imaginile mediatizate în care femeia apare egală cu bărbatul în relații sociale și politice. Cercetările științifice remarcă faptul că femeile manifestă un grad mai mare de anxietate în dobândirea identității.

Identificarea parentală are loc în baza multiplelor modele: tradițional, egalitar sau extremist care își are amprenta expectațiilor sociale. Identificarea tradițională acceptă repartizarea responsabilităților parentale în corespundere cu sexului părintelui. Astfel, identificarea tradițională feminină presupune caracteristici, cum ar fi: grijulie, afectivă, sensibilă la nevoile altuia, înțelegătoare, simpatetică, dornică să aline, să calmeze și să consoleze pe alții, caldă, tandră, iubitoare de copii, amabilă, îngrijirea casei, a copiilor, asigurarea confortului și satisfacerii nevoilor sexuale ale soțului.

Pe când atât femeia cât și bărbatul modern solicită o participare egalitară a soților într-o cooperare privind, suportul financiar, îngrijirea domestică și îngrijirea copiilor. Ei acced la egalitate și în privința comportamentului sexual și al gratificațiilor, ca și în luarea deciziilor familiale.

Vom remarca, că prin egalizarea statutului social și chiar a sex-rolurilor, actualmente femeile și-au schimbat radical expectațiile și noțiunile privind căsătoria și maternitatea. Însă nu toate extensiile conceptului egalitarismului de sex-rol sunt împărțite ca „bune”. Astfel, complicându-se lucrurile la capitolul maternitate, copiii nu mai sunt scopul fundamental în viața multor cupluri moderne [1, p.83].

Actualmente constatăm și lipsa unei educații firești pentru viitoarea parentalitate cum ar fi cea a interacțiunii fraterne fapt posibil doar în familiile numeroase. Însă familia contemporană este orientată în cel mai bun caz spre a avea doar un singur copil. Necesitatea re realizării unei educații speciale a potențialilor părinți e determinată și de faptul că astăzi sunt *neglijate legăturile tradiționale familiale* grație cărora bunicii transmiteau nepoților, spre exemplu, experiența pentru realizarea pe viitor a rolului parental. Astfel, un factor negativ de stopare a evoluției fenomenului cercetat în direcția dorită îl reprezintă condițiile în care se desfășoară procesul educațional modern: educația viitorilor părinți are loc în tipul de familie cu o singură generație, deci fără bunică și bunel.

Creșterea numărului familiilor de tip monoparental, ca rezultat al creșterii ratei divorțialității, instabilității cuplului, de asemenea impune necesitatea educației respective. Problema în cauză – educația pentru parentalitate e legată și de factorii schimbării standardului comportamentului noii generații, de valorile acceptate de ea.

Cercetătorii contemporani semnalează în prezent o tendință clară în comportamentul tinerilor constând în *permisivitate sexuală premaritală*. Ca rezultat, tot mai mulți tineri se angajează în relații sexuale precoce și libertine.

Ph. Rice studiind problema relațiilor sexuale la adolescenți constată că procentul celor care nu conștientizează efectele negative ale sexualității premaritale timpurii este destul de mare. Astfel, 26,5% din adolescenți consideră controlul nașterilor periculos, 16,5 – nu cred că un număr redus de relații sexuale pot provoca graviditatea, 12,8% - cred că sunt prea tineri ca să fie reală conceperea copilului. Consecințele sexualității pre timpurii trebuie explicate cu mult timp înainte de practicarea relațiilor sexuale.

Alt factor ce impune obiectivul educației pentru parentalitate este cel legat de fenomenul social numit în literatura de specialitate *maternitate adolescentină*. E vorba de tinerele în vârstă de 14-18 ani, care devin mame. Fiind la nivelul unei ignoranțe totale (sub toate aspectele), tânăra mamă-miracol, ciocnindu-se de reale situații, ce țin de semnificația maternitate, în cele mai dese cazuri comite acțiuni inconștiente, nechibzuite, ia decizii pripite, săvârșește infracțiuni, asasinări, pruncucideri cauzate de lipsa dorinței ba și de teama de a fi mamă. Maternitatea adolescentină are un caracter accidental și poate aduce consecințe grave atât tinerei mame cât și nou-născutului. O astfel de situație-critică naște înfățișări de tipul: copii abandonați de mame; persoane maniacale, cu diverse complexe de inferioritate, agresive, cu tulburări de comportament; femei „rătăcite”, aflate în absența armoniei lăuntrice, în veșnica căutare de sine etc.

Pe lângă arsenalul de motive ce impun obiectivul educației tinerilor pentru parentalitate e și cel al *fenomenului singurătății*. Potențialul părinte trebuie iluminat și în direcția conștientizării cauzelor care pot provoca pe viitor singurătatea. Această stare în mare măsură este rezultatul unei convingeri a tineretului studios că poate construi viitorul său fără ca să reflecteze asupra parentalității,

că viața umană și caracterul ei finalist sunt fără semnificație morală. O atare concepție își face „mendrele” pe viitor: acceptarea orientării sexuale netradiționale, provoacă sindromul instabilității maritale, mariajului discontinuu, incapacității parentale. În scurtul răstimp de „tranziție” (tânăr – matur) singurătatea poate să nu fie pe deplin sesizată. Vom releva aici despre faptul că filozofia epicuriană și cea a egoismului sunt calificate ca obiective care exercită o puternică influență asupra mentalității tinerilor de a practica o viață solitară. Observăm că așa-zisele „valori” s-au plasat pe primul plan. Vom recunoaște că comportamentul distorsionat poate fi rezultatul conceperii familiei și a copilului drept povară grea, care creează incomodități, disconfort sufletesc.

Este vădit că tineretul studios, ajungând în pragul maturității psihologice, își dă seama că alegerea partenerului de viață devine o problemă acută, în unele cazuri – irealizabilă. Cercetătorii familiei consideră că alegerea partenerului pentru căsătorie este un moment cu implicații deosebite pentru evoluția ulterioară a personalității feminine/masculine.

Alegerea partenerului conjugal a suportat o serie de metamorfoze de-a lungul istoriei cuplului. „Criteriile opțiunii maritale s-au schimbat de la cele de tip rațional-instituțional la cele de tip socio-afectiv, de comunicare și de autorealizare prin intimitate”. În strânsă legătură cu motivațiile alegerii partenerilor s-au schimbat și așteptările legate de mariaj și parentalitate. Astfel, satisfacția sexuală poate fi obținută și în afara căsătoriei.

Alegerea partenerului de viață este un proces de selecție. Astfel Kearckoff D. susține că decizia maritală este rezultatul unei filtrări, distingând cinci tipuri de filtre: cel al proximității (partenerii potențiali apropiați în spațiu și timp); similarității – complementarității (teoria asemănării a lui Mowrer și teoria nevoilor complementare a lui R. Winch); atracției personale și al compatibilității (afinităților electice). Actualmente este important de înțeles că motivațiile conștiente ale alegerii partenerului se cer a fi special formate și nu lăsate la voia întâmplării. Ele trebuie transformate în motive ale deciziei maritale. În caz contrar alegerea partenerului poate rămâne un exercițiu de maturitate, o simplă promisiune de împlinire.

Șansele tinerilor de a-și găsi partenerul potrivit odată cu înaintarea în vârstă devine tot mai minime, însă doleanțele de a-și construi o familie, de a naște un copil – tot mai puternice. Momentul-cheie este sesizat siguramente, prin *permisivitatea parentalității solitare*. O astfel de decizie într-un fel ajută tânărul să evite sindromul neîmplinirii vieții, să se debaraseze de incomoda singurătate. Parentalitatea solitară nu poate fi considerată drept fenomen normal, ci doar drept o excepție, menită a ameliora întrucâtva izolarea solitară. Efectele acestui fenomen sunt nefaste pentru copilul născut. El va fi neapărat complexat, coborât la un nivel al inferiorității și ca urmare al abandonului educativ al unuia dintre părinți.

Constatăm în prezent *distorsiuni la nivelul comportamentului parental*, cât și la nivelul funcționalității relației părinte-copil. Ființa umană de o integritate biopsihică sănătoasă își realizează

rolul parental eficient, crește cu dragoste copilul, oferindu-și totodată gratificații procreate prin sentimentul mândriei trăite de faptul că e părinte. Dinamica acomodării parentale presupune însă și tensiuni, distorsiuni, ce pot fi depășite în beneficiul funcțional al diadei părinte - copil prin o instruire cu mult timp înainte ca tânărul să devină părinte.

Un alt fenomen ce ne sugerează obiectivul educației pentru parentalitate este cel al *rigidității parentale*. Acest fenomen este exprimat prin tendința părintelui de a-și impune ostil autoritatea fără a ține cont de interesele și doleanțele copilului. Inerția și perseverența modelului negativ relațional „înmoștenit” constituie un obstacol important în calea realizării rolului parental, acomodării relaționale a părintelui și a copilului. Această stare de lucruri predispune diada părinte-copil la relații aparente, false, simulate, superficiale, disconfortabile sub aspect psihologic.

Distorsionările comportamentului parental, pot fi cauzate și de noncorcordanța între așteptările tinerilor legate de misterul parentalității și modul în care viața și relația părinte-copil îi oferă „răspuns”. Astfel, *un părinte rigid dominator*, nemulțumit de faptul cum își trăiește viața, impune copilului său o conduită de totală subordonare, transformându-l într-un frustrat etern.

Așadar, în condițiile nefaste în care are loc contaminarea potențialului parental al tinerilor contemporani cu efecte negative asupra formării lor valorice se face simțită nevoia de a corecta, remodela procesul de formare axiologică a viitorilor tați și mămici sub aspectul recunoașterii valorii incontestabile a familiei, maternității și paternității. Formarea valorică a viitorilor părinți este important să includă definirea feminității și masculinității din perspectiva tradițională. Să demonstreze faptul că parentalitatea nu limitează posibilitățile personalității feminine/masculine de a se realiza în diferite domenii: educațional, ocupațional, politic, intim; dar potențiază șansele tinerei contemporane de viitor. Formarea unei astfel de convingeri îi va ajuta să devină personalități integre, de succes, să trăiască sentimentul împlinirii vieții.

Bibliografie

1. Mitrofan, I.; Mitrofan, N. Elemente de psihologie a cuplului. București: Casa de cultură și presă „Șansa”, 1996. 256 p.
2. Ovcerenco, N. Impactul preferințelor comportamentale ale adolescentelor moderne asupra educației pentru maternitate. În: Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Chișinău: UPSC, 2012, pp.263-271.
3. Cojocaru-Borozan, M.; Sadovei, L.; Papuc, L.; Ovcerenco, N. Fundamentele științelor educației. Manual universitar. Chișinău: UPSC, 2014. 446p.